

คำนำพิมพ์ครั้งที่ 1

การศึกษาวรรณคดีไทยในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กำหนดวิธีการไว้หลายแบบ คือ การศึกษาในลักษณะวรรณคดีวิจารณ์ วรรณคดีเปรียบเทียบ ศึกษางานวรรณคดี เฉพาะตัวของกวีเด่น ๆ และศึกษาวรรณคดีโดยแบ่งตามสมัย กระบวนวิชาวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ เป็นการศึกษาในลักษณะแบ่งตามสมัย ซึ่งเริ่มต้นจากสมัยสุโขทัย และศรีอยุธยาเป็นลำดับมา และเนื่องจากเนื้อหาในกระบวนวิชาวรรณกรรมสมัยศรีอยุธยา ได้สิ้นสุดลงเพียงตอนเสียดวงกระบวนวิชานี้ จึงต้องรวมวรรณกรรมสมัยธนบุรีเข้าไว้ด้วย

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นช่วงเวลาที่วรรณกรรมกำลังขยายตัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่ ได้รับอิทธิพลของวรรณกรรมต่างประเทศมากขึ้น และความนิยมของประชาชนในการอ่านหนังสือก็มีมากขึ้นด้วย วรรณกรรมในสมัยนี้จึงมีจำนวนเรื่องเป็นอันมาก การที่จะกำหนดให้นักศึกษาพิจารณาวรรณกรรมทั้งหมด อย่างละเอียด ลึกซึ้งในเวลาเพียงหนึ่งภาคเรียนย่อมทำได้ยาก ฉะนั้นหนังสือประกอบคำบรรยายเล่มนี้ จึงมีลักษณะคล้ายการปฏิบัติศน์หนังสือวรรณคดี ให้ข้อสังเกตสำหรับวรรณคดีแต่ละเรื่องโดยสังเขป อาจช่วยให้นักศึกษาได้มองเห็นลักษณะเฉพาะของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ได้พอสมควร การได้รู้จักวรรณคดีจากข้อสังเกตเพียงเล็กน้อยเท่านั้นยังไม่เพียงพอสำหรับการศึกษาวรรณคดี ในระดับมหาวิทยาลัยนักศึกษาควรถือเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องอ่าน และพิจารณาคุณค่าวรรณคดี ที่กล่าวถึงนั้นโดยตลอดด้วยตนเองด้วย

ผู้เขียนตระหนักอยู่เสมอว่าหนังสือประกอบคำบรรยายนี้ ยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาอีกเป็นอันมากหากท่านผู้อ่านจะกรุณาให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงในโอกาสต่อไป ก็จะเป็นพระคุณยิ่ง

อนึ่ง ศาสตราจารย์กุหลาบ มลลิกะมาสได้ให้ความเมตตาแก่ผู้เขียนด้วยการให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการเขียนหนังสือนี้ อีกทั้งยังให้ความกรุณาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาตั้งแต่เริ่มต้น นับเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้หนังสือเล่มนี้ได้จัดพิมพ์ขึ้นสำเร็จ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณอาจารย์ประทีป วาทิกทินกร และ อาจารย์ทวีศักดิ์ ญาณประทีป ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอื่น ๆ ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

สมพันธ์ เลอะพันธ์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำนำพิมพ์ครั้งที่ 2

การพิมพ์หนังสือวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ครั้งที่ 2 นี้ผู้เขียนไม่ได้ปรับปรุงเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ ยังคงพิมพ์ตามต้นฉบับเดิมแต่ได้เพิ่มภาคผนวก คือวรรณกรรมเรื่องสั้น ๆ บางเรื่องที่ยากอ่านได้ยากเข้าไว้รวม 6 เรื่อง หวังว่านักศึกษาจะได้รับความสะดวกในการศึกษามากขึ้น

สมพันธ์ เลพะพันธ์

กานำพิมพ์ครั้งที่ 3

ในการพิมพ์ครั้งที่ 3 ผู้เขียนได้ปรับปรุงแก้ไขจากฉบับเดิม ดังนี้

1. **จัดรูปแบบใหม่** เพื่อให้นักศึกษาทำความเข้าใจกับบทเรียนได้ง่ายขึ้นโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ รวม 7 ตอน และจัดให้มีลักษณะเป็นบทเรียนที่นักศึกษาสามารถเรียนได้ด้วยตนเองสะดวกขึ้น คือได้บอกความมุ่งหมายและวิธีศึกษาของแต่ละตอนไว้ในตอนต้นและมีคำถามทดสอบตอนท้าย

2. **แก้ไขข้อความเดิม** ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อความเดิมในบทเรียนทุกตอนให้สอดคล้องกับรูปแบบใหม่และให้ถูกต้องตรงกับความคิดในปัจจุบันของผู้เขียน

3. **เพิ่มเติมเนื้อหาใหม่** ได้นำเนื้อหาใหม่มาเพิ่มเติม เช่น

ตอนที่ 1 - การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางวรรณกรรม

- สภาพสังคมสมัยศรีอยุธยาตอนปลาย

ตอนที่ 2 - ลักษณะเฉพาะของศิลปกรรมสมัยธนบุรี

ตอนที่ 3 - การฟื้นฟูศิลปะวัฒนธรรมสอดคล้องกับภาวการณ์และความจำเป็นของบ้านเมือง

- การถ่ายทอดวรรณกรรมจากต่างประเทศ

- วรรณกรรมสันสกฤต

- วรรณกรรมชวา

- วรรณกรรมพงศาวดารมอญ

- วรรณกรรมพงศาวดารจีน

- ข้อสังเกตเกี่ยวกับวงวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 1

ตอนที่ 4 - วรรณกรรมและเหตุผลสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมเจริญรุ่งเรือง

- ลักษณะเฉพาะของวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2

ตอนที่ 5 - สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับวงวรรณกรรม

- สรุปความสำคัญของจารึกวัดโพธิ์

ตอนที่ 6 - วิวัฒนาการของวรรณกรรมไทย

4. **จัดทำดัชนีค้นเรื่อง** เพื่อให้ผู้อ่านค้นคำหรือเรื่องที่ต้องการทราบ และเป็นประโยชน์มากสำหรับการทบทวนบทเรียนที่อ่านแล้วด้วย

ก่อนที่นักศึกษาจะอ่านบทเรียนแต่ละตอน ควรทำความเข้าใจกับความมุ่งหมายของบทเรียนเสียก่อน เมื่อทราบจุดหมายในการศึกษาแล้วจึงปฏิบัติตามคำแนะนำวิธีศึกษา ขณะที่อ่านบทเรียนนักศึกษาจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าทัศนะของผู้เขียนมีเหตุผลถูกต้องหรือไม่ และหากพบข้อเพิ่มเติมที่เป็นทัศนะส่วนตัวของนักศึกษาเองโปรดบันทึกแทรกไว้ เพราะทัศนะใหม่ที่ได้นั้นคือความงอกงามทางการศึกษา

เมื่ออ่านบทเรียนแต่ละตอนจบแล้ว ควรพิจารณาคำถามท้ายตอน คำถามทุกข้อเป็นคำถามที่ต้องการทดสอบความคิด ไม่ใช่ทดสอบความจำ นักศึกษาต้องนำเนื้อหาในบทเรียนมาคิดผสมผสานกับทัศนะส่วนตัวเพื่อตอบปัญหาเหล่านั้น

ผู้เขียนเชื่อว่า บทเรียนที่ปรับปรุงใหม่นี้ยังมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขเพิ่มเติมอยู่อีก หากนักศึกษาหรือผู้อ่านพบข้อควรปรับปรุงหรือมีข้อเสนอแนะประการใด ขอให้โปรดบอกกล่าวให้ผู้เขียนทราบด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

สมพันธ์ เลขะพันธ์

มิถุนายน 2523

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำนำพิมพ์ครั้งที่ 4

การศึกษาวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีขอบข่ายของเนื้อหากว้างขวางมาก อาจกำหนดแนวทางการเขียนตำราได้หลายแนว ฉะนั้นในการพิมพ์แต่ละครั้งจึงมีส่วนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ การพิมพ์ครั้งนี้ก็เช่นกัน ผู้เขียนได้แก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาหลายตอน ถึงอย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ปรากฏในตำราเล่มนี้ยังนับว่าแคบ ไม่ครอบคลุมวรรณกรรมของไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นเรื่องที่คุณเขียนจะปรับปรุงต่อไป

หากผู้ใช้ตำราเล่มนี้จะกรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก่ผู้เขียนบ้างก็จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณคดีไทยเป็นอันมาก

สมพันธ์ เลขะพันธ์

เมษายน 2526

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำนำพิมพ์ครั้งที่ 5

การพิมพ์ตำราวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ครั้งที่ 5 นี้ ผู้เขียนมิได้ปรับปรุงหรือเพิ่มเนื้อหาแต่อย่างใด เพียงแต่แก้ที่ผิดและส่วนที่ตกหล่นบางประการเท่านั้น

การศึกษากระบวนวิชานี้ ผู้เรียนควรศึกษาวรรณกรรมในภาคผนวกอย่างถี่ถ้วน และควรอ่านวรรณกรรมที่ได้แนะนำไว้ในตอนต้นของแต่ละตอนด้วย

สมพันธ์ เลขะพันธ์

สิงหาคม 2528

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์

คำนำการพิมพ์ครั้งที่ 6

ความมุ่งหมายของหลักสูตรกระบวนวิชาวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือ การศึกษาวิวัฒนาการและลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมไทย ในช่วงเวลาตั้งแต่สมัยธนบุรี จนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉะนั้น นักศึกษาควรศึกษาเนื้อหาในตำราเล่มนี้ในแง่การวิเคราะห์อิทธิพลของสังคมและสภาวะทางวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างวรรณกรรมแต่ละสมัย มิใช่ศึกษาในแง่ประวัติวรรณคดี

อนึ่ง การอ่านวรรณกรรมสั้น ๆ ที่พิมพ์อยู่ในภาคผนวกทั้งเรื่องจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์อิทธิพลของสังคมและเห็นลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมแต่ละสมัยได้ดีขึ้น

การพิมพ์ครั้งที่ 6 นี้ มิได้มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อความจากการพิมพ์ครั้งที่แล้ว

สมพันธ์ เลชะพันธ์

คำนำการพิมพ์ครั้งที่ 9

กระบวนวิชานี้มีความมุ่งหมายให้นักศึกษาวิเคราะห์สภาพและเหตุการณ์ของสังคมในสมัยที่แต่งวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ว่ามีอิทธิพลหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแต่งวรรณกรรมอย่างไรบ้าง มิใช่มุ่งให้ศึกษาประวัติการแต่ง ดังนั้น นักศึกษาจึงควรอ่านตำราอย่างใช้ความคิด พิจารณาและวิเคราะห์สภาพสังคมเป็นสำคัญ

นักศึกษาควรอ่านวรรณกรรมเรื่องสั้น ๆ ท้ายตำราด้วย เพื่อฝึกหัดวิเคราะห์ ความมุ่งหมายในการแต่ง และพิจารณาเนื้อหาว่ามีความสัมพันธ์กับสังคมเพียงใด

สมพันธ์ เลขะพันธ์